

Реферат на тему: "Роман "Жовтий князь" Василя Барки - правдиве відтворення геноциду в Україні радянським тоталітарним режимом"

Василь Барка

Реферат на тему:

Роман "Жовтий князь" – правдиве відтворення геноциду в Україні радянським тоталітарним режимом

Ще 15 років тому ми навіть і не знали про ті страшні події. Лише десь, у деяких книжках, були якісь спогади про неврожай 1932 року. Але з проголошенням незалежності України почали з'являтися "цікаві" і жахливі факти з нашої історії, історії будівництва соціалізму задля щастя людей. Саме у наші часи побачили світ заборонені книжки, які глибоко розкривали всю ту ганебну політику партії щодо України.

Так, твір В. Барки "Жовтий князь" розповідає про страшні події голоду 32-33 років. Цей роман є літописом сімейного життя родини Катранників.

Чому так сталося? Що спричинило жахливий голод? На це питання можуть дати відповідь такі факти: саме у той час Сталін вирішив, що треба будувати міцну, потужну воєнну промисловість. Але як? Західні країни грошей на це не дадуть, самі не зможемо — нема ні коштів, ні верстатів, щоб обладнати нові заводи! А що робити, де дістати кошти? У селі! Саме на село ліг той тягар — і прогородувати міста, і дати хліб державі, щоб було що продати закордоном, і все, все, все... Саме у той час у селян відібрали усе, що вони виростили за рік. Дійсно, продавши за найнижчою ціною зерно, СРСР купив усе необхідне обладнання для воєнної промисловості. А село?.. Село опинилося у такому жахливому становищі, що навіть деякі партійні керівники були налякані.

Саме про становище села розповідає роман "Жовтий князь". Автор глибоко розкриває ту проблему. Залишившись без хліба, село голодувало. Люди не тільки поїли усіх собак, щурів, домашніх тварин, а почали перетворюватись на канібалів. Чи може нормальна людина з'їсти своїх дітей? Ні! Але до цього їх довела радянська влада... Село вимирає, люди деградують, а партія заявляє, що народ почав жити краще!.. Невже все так погано, неville це — кінець? Ні! У той час народ вижив. В автора також є надія: він залишає живим Андрійка; саме в нього автор вкладає надію на краще. Попри все народ живе!!!

Зараз ми навіть не можемо собі уявити ті події. Але це — наша історія, якою б вона не була. Ми всі мусимо пам'ятати ті злочини радянської влади. Історія називає багатьох злочинців ХХ століття, таких, як Гітлер, Хо Ши Мінь. Але чомусь ніхто не називає ім'я "батька народів"! Скільки людей загинуло у концтаборах, скільки загинуло у підвалах НКВД, скільки загинуло від голоду...

Голодний 33-й рік! Скільки горя, сліз, смертей?! Страждала Україна, страждали

старі й малі, сподівались на краще, але не бачили його ні восени та взимку 32-го, ні навесні та влітку 33-го. Досить надовго прикрива ли цю трагічну сторінку людської пам'яті. Та чи можна таке приховувати? Не недорід з'їдав людей, а тоталітарна сталінська система. Настав час — і відверто заговорили. Чи не найвідвертіше, не найвичерпніше розповів нам про голодомор невідомий донедавна Василь Барка — наш український письменник з діаспори. Переживши цю трагедію, він мав повне моральне право бути суддею, але В. Барка відвів собі іншу роль: "Свідок для суду — розповідати, що сталося у житті". 25 років він виношував у своєму серці, як незагойну рану, болючі спогади про голодомор. Та час все ж настав — і 1961 року з'явився високохудожній правдивий твір про голод "Жовтий князь".

На сторінках роману відтворено всі подробиці лихоліття, пережиті нашим народом і самим В. Баркою. Головна частина у творі — це власні спостереження і враження. Закарбувались у пам'яті письменника ті образи: голодні, виснажені, пухлі від голоду люди; бачив, як важко було їм ходити — сили не було; бачив і мертвих. І всі свої болі передав у романі через реалістичне зображення нещастя в сім'ї селянина Мирона Катранника, боротьбу темряви зі світлом, Бога з дияволом, людини з людиною. Його хвилює вічне болюче питання: для чого людина приходить у цей світ? А щоб дати відповідь, Барка знайомить нас з численними різноплановими образами, а умовно ділить їх на людей-варварів і людей-жертв.

Партієць Отроходін — найяскравіший представник людей-варварів. Він сліпо виконує партійну волю: "Забрати хліб увесь! До зернини!" А хто такі хліботруси, хлібохапи, хлібобери? Люди без імені, вони втратили людську подобу, а прийняли варварську, сатанинську, це вони викошують голодною смертю українських селян. Головні ж винуватці людського лиха присутні незримо. Ми бачимо портрет вождя світового пролетаріату: "Охрою горить вигляд істоти, що німа до сльози і хижа до життя".

З невичерпним горем і співчуттям В. Барка розкриває характер селян-гречкосіїв. Він розповідає про справжніх мучеників, про родину Катранників, про український народ. Він називає жертви переслідування і гоніння, болісно сприймає їхні пережиті страждання. Немов на підтвердження цієї думки, Василь Барка створює свій календар:

вересень — розбоєнь
жовтень — худень
листопад — пухлень
грудень — трупень
січень — могилень
лютий — людоїдень
березень — пустирень
квітень — гумень.

Із вражаючою силою і правдивістю автор показує, як українська земля, що завжди несла радість хліборобові, який горнувся до землі, жив у гармонії з природою, перетворилася для селян у зону смерті, могилу... Дехто із селян не міг збагнути, хто ж

спричинив їхнє лихо, а тому вірили у прихід антихриста. Вони були охоплені містичним жахом, бо не могли зрозуміти абсурдної логіки винищення своєю владою своїх же людей і тому вірили, що наближається кінець світу. Злякані, вони в усьому вбачали знаки біди: в біблійному числі 666, у апокаліптичному завершенні XX століття, в падінні з неба мертвих птахів, у червоному прапорі, що набухає і чорніє від пролитої крові. Батюшка ж закликає людей не уподібнюватися до слуг антихриста, а мати в душі злагоду, мир, любов і прощення.

З метою яскравішого, переконливішого змалювання картин голодомору письменник використовує цілий ряд образів-символів. Місяць — мов карб, місяць — мов крейдяна печатка на блакитний папір, місяць — як нагайка проти каїнства. Асоціюються ці порівняння із легендами та повір'ями про Каїна і Авеля, переростають у символ біблійної кари за зло. Символічним і вражаючим є той факт, що руйнація духовності йде разом із фізичним знищенням людей. Чи не найяскравіший приклад і доказ цього — руйнування сільської церкви: "Дзвін летить, як блискавка; світнув, обкинутий сонцем, і з громовим гуркотом ударився об цеглу біля дзвіниці... Нечутно, але з страшною луною духовною відгукнувся той звук навколо — в цілому селі. Стало сумно, як після пожежі".

Хліб — ще один символічний образ, то головна вісь, навколо якої обертається все в романі. Церква у селі Кленовичі — то "Давня церква. Біла, як празниковий хліб". Органічне єднання людини — Божого творіння і церкви — посередника між Богом і людьми.

І створена В. Баркою кольорова жовто-чорно-біла гама допомагає ще чіткіше, повніше і яскравіше відтворити на сторінках роману народне горе. Жовтий колір збуджує апетит, чорний і білий заспокоюють, нейтралізують усі почуття. Жовтий — ненаситність, спустошеність, а у поєднанні із словом князь утверджує зверхність, могутність, непоборність і повновладдя. Уявляється міфічна істота, подібна до гоголівського Вія, що своїм поглядом все спопеляє. Тож створивши правдиве полотно — роман "Жовтий князь", автор відповів на своє запитання: "Чому?" Український народ має спокушувати свій гріх, який полягає у відступництві від віри, неординарному ставленні до Бога, руйнуванні храмів, закритті їх, масовому гонінні віруючих. Роман-хроніка розкриває перед читачами широку панораму штучного голодомору 33-го, але над усе розкриває світові болючу правду про тоталітарну систему, яка нищила все світле й гуманне на своєму кривавому шляху, "пожирала своїх дітей", бо сама була "жовтим князем".

В. Барка з достоїнством виконав свою місію свідка для суду, і "Тепер правда народна, як білий привид, — в крові, постає на весь зріст перед людством, правда непереможна: через страждання і саму смерть".

У світовій історії не зафіксовано голоду, подібного тому, що випав на долю України — однієї з найродючіших і найблагословенніших країн світу. Житницею називали Україну впродовж багатьох століть. Але по-хижацьки грабували її, не давали вільно дихати. Через те й була Україна вбогою і знедоленою, як шевченківська Наймичка, та

була ж вона завжди сильною духом. Хоча і випало на долю нашого народу найстрашніше — голод. Померлих від голоду 33-го року більш ніж у два рази більше, ніж загинув у війну. Вимирали родини, села. Моторошно стає, коли читаємо спогади тих, хто пережив це зло, коли ознайомлюєшся із архівними документами, а ще більше завмирає серце, коли разом із родиною Катранників стаєш свідком голодомору, проймаєшся їхнім жахом, вболіваєш за них.

Чи не єдиним з усієї української людності, кому художнім словом вдалося вражаюче відтворити не бачену ще ніде у світі, а пережиту, страшну картину голодних років, був Василь Барка (Василь Костянтинів Очерет). Повільно повертаються до нас твори українських письменників із діаспори, а, безперечно, і В. Барки, якого в Україні не те, що не читали, а навіть і не згадували, бо склалося так, що його ім'я потрапило під багатолітню заборону. Голодомор повернув нам забуте ім'я. Саме його роман "Жовтий князь" розтривожив нашу історичну пам'ять про голод 1932-1933 років.

Письменник розкриває перед нами два духовні світи: диявольський світ жовтого князя і християнський — родина селянина-хлібороба Мирона Даниловича Катранника та його дружини Дарії Олександрівни. День за днем автор розповідає про життя хазяїна та його родини. Якою ж була ця сім'я? Які життєві принципи сповідала? Чим жила? Про що думала і мріяла? Як сприйняли політичні події епохи гвалтівної колективізації і штучного страхіття-голодомору в Україні? Якими були наслідки цих подій? Як автор ставиться до своїх героїв? Все це панорама життя сім'ї Катранників, що потрапила, як і інші — під безжалісне колесо голоду. Як і всі голодні, родина їла вночі кашу із ще поки що схованого пшона, а голод ставав ще сильнішим; потім їли усе, що залишилося в полі — буряки, соняхи, мерзлу конину, зерно, відловлених Мирonom та Андрієм ховрахів, горобців, шпаків. Але порятунку немає. Смерть голодна хапає у свої обійми родину. Першою помирає берегиня роду, сімейного затишку, бабуса Христина Григорівна. Вона щедро наділяла всіх любов'ю, теплотою, мудрими порадами — дорослих, казками — дітей. Вона вчила доброти, людяності й своїх дітей та внуків, й чужих. Другим забирає смерть старшого сина Миколу, розумного, доброго, справедливого. Це він дає влучні назви людям і нелюдам, залежно від того, як вони заробляють свій хліб на прожиття: хлібо-туди, хлібо-куси, хлібо-проси, хлібо-вози, хлібо-дани...

Гострий конфлікт виникає між хазяїном роду Мирonom Катранником і представником більшовицької влади Григорієм Отроходіном. Хоча вони — люди однієї епохи, одного часу, але у кожного своя мета в житті. У Мирона — християнська віра в Бога і він усіма своїми силами, але тільки не за рахунок когось, прагне зберегти життя своєї родини, а у Отроходіна — партійно-більшовицька віра в Сталіна, який ладен винищити цілий народ заради так званого "світлого майбутнього". А тому гостро зіткнулися інтереси Мирона і Отроходіна на чаші. Чому Мирон мовчав? Адже його мовчання — це смерть родини. Міг би й признатися заради своїх дітей. Ніхто б і не дізнався. Все одно через деякий час село вимерло б, а Катранники залишилися б жити. Чому ж він так не вчинив? Бо людська етика, мораль села не дають права вибору.

Односільчани проклянуть його і всю родину. Ніщо не може змусити Мирона вийти за межі народної моралі. Він отримав у спадок від своєї нації найголовніше — віру в Бога, яка дає міцну духовну силу. Сам потерпає, а інших обороняє, ніколи не стоїть осторонь чужої біди. Згадаймо, як МIRON знаходить у мертвого хліб. Він ховає мертвого. Хоч і ганебно, але можна забрати хліб у мертвого, як це зробив МIRON, можна вбити ховраха, собаку, з'їсти їх. Однак є речі, через які переступити неможливо. Коли переступиш — ти вже не людина. Тому МIRON ділиться кониною, не відганяє немічного, слабкого, старого. А чи замислюва лись ми, чому так само поступає і Андрій? Звідки така поведінка в обох?

Корені її — в одвічній родинній педагогіці, в основі якої лежить глибока повага до людини, дотримання законів християнської моралі. У сім'ї Катранників всі жили один для одного. Висока етика родинних стосунків передавалася дітям, потім внукам. А йшли вони від бабусі Христини Григорівни.

Василь Барка, переймаючись болем, розповідає, якими засобами кривава більшовицька влада руйнувала одвічні устрої життя українців. Перший удар прийняла звичайна селянська хата, під час обшуку все розгромили, розкидали. Це було першим кроком до знищення, бо хата для селянина — це надійне родинне гніздо, запорука миру, достатку, оберіг. А її зруйнування — це початок власної смерті, як фізичної, так і духовної. Другий удар спрямовано на ламання віками усталеного українського сімейного устою, обрубання родинних коренів. Поступово вимирає сім'я Катранників, бо її традиційний годувальник — батько не здатен утримати родину. Помирає донька Олена, мамина радість і надія, помирають усі Катранники, крім Андрія. Село доведене до відчаю, їсти більше нічого — починається людодство. І все ж, чого в романі більше: людодства чи людяності? Хоча людьми править в час голоду зло, страх, безнадія, але ж людяності більше. Люди як можуть підтримують один одного.

Автор очима Дарії та Мирона бачить, що зникає краса і душі, і природи. А вони уміли бачити їх у житті. Знали вони, що саме краса живить людське серце, душу. А тирани хотіли її, красу, вбити, але не вдалося.

Василь Барка вірить у відродження життя людей, а тому й лишає у творі живим наймолодшого з Катранників Андрія. Він оживає, повертається до життя, бо бачить уже красу синього ранку, чує запах м'яти. Його серце не байдуже до краси, а отже, й до життя. Письменник вірить у незнищенність душі, яка вихована у красі, гармонії взаємин людини з природою і людини з людиною. Церковна чаша символізує в романі світло, вічність життя, а отже, й вічність України, яка відродиться, незважаючи ні на що.

Голод свідомо планувався ще з літа 1932 року. Плани здавання зерна державі були вищими, ніж реальний урожай. У жовтні 1932 року партійно-державна верхівка ухвалила холоднокривне рішення: вийти з кризи шляхом конфіскації запасів зерна у хліборобів. За кілька місяців надзвичайні комісії під керівництвом найближчих співробітників генсека — Кагановича, Молотова, Постишева — викачали з українських селян внутрішні фонди — продовольчий, фуражний, насінневий. Представники місцевої

влади організували в селах спеціальні бригади, які викликали по одному всіх селян, вимагали негайно на станцію відвезти мішок зерна. Відпускали тільки після того, як селянин погоджувався. Це було не хлібоздавання, а розбій. Багато селян накладали на себе руки.

Архівні документи і газети свідчать, що в усіх місцевостях України, крім прикордонних, були подвірні обшуки з конфіскацією всіх запасів їжі, заготовлених людьми до нового урожаю. Це було карою за нібито куркульський саботаж хлібозаготівель, а фактично — акцією, свідомо спрямованою на фізичне винищення селянства.

Голод лютував, Сталін на Пленумі ЦК цинічно заявив: "Ми, безперечно, досягли того, що матеріальне становище робітників і селян по-ліпшується з року в рік. У цьому можуть сумніватися хіба що тільки запеклі вороги Радянської влади". Люди у селах їли мишей, щурів, горобців, траву, борошно з кісток, кору дерев. Тисячі селян ішли в міста, намагаючись урятуватися, але дороги були блоковані і селянам хліба не продавали. Були випадки, коли батьки підкидали своїх дітей, просто їх кидали, їли жаб, трупи коней і навіть люди їли людей. Це був суцільний жах, за рік в Україні вимерло з голоду до 10 млн чоловік. І що найстрашніше — зареєстровано 10 тисяч судів над людоджерами. Так це ті, що зареєстровані...

Письменник з діаспори Василь Барка відтворив цю народну трагедію і романі "Жовтий князь", створивши символічний образ Жовтого князя — демона зла, який несе з собою руйнацію і спустошення, сіє муку і смерть.